

Klimaaf tale kan genskabe LO's og DA's indflydelse

Ledende artikel i FAOS Information nr. 11, november 1999

Den nye klimaaf tale mellem LO og DA, indgået den 14. september, handler umiddelbart om, hvordan hovedorganisationerne kan medvirke til at koordinere overenskomstforhandlingerne år 2000, så man så vidt muligt undgår en gentagelse af storkonflikten ved de forudgående overenskomstforhandlinger i 1998. Men nok så interessant i et mere langsigtet perspektiv er det, at klimaaf talen også giver de to hovedorganisationer mulighed for en styrkelse af deres politiske indflydelse. Hovedorganisationerne skal efter aftalen fastlægge de overordnede samfundsøkonomiske rammer for overenskomstforhandlingerne i det såkaldte TrepartsForum sammen med regeringen. Et forum, der blev etableret i august 1998. Men samtidig får LO og DA med disse trepartsdrøftelser en mulighed for at skabe sig en bredere politisk platform. Det har aktuelt ikke mindst betydning for spørgsmålet om formuleringen af en mere omfattende reform af voksen- og efteruddannelsessystemet.

Den nye klimaaf tale kan derfor vise sig at få historisk betydning. Der bliver måske tale om en egentlig udbygning af den danske model. Det vil ske, hvis det viser sig, at relationerne mellem arbejdsmarkedsparterne og det politiske system bliver institutionaliseret i dette permanente TrepartsForum, i stedet for som hidtil at have en mere ad hoc-præget karakter.

Traditionelt har hovedorganisationerne, og herunder først og fremmest DA og LO, haft betydelig politisk indflydelse – selv om der ikke har været tale om en permanent trepartsinstitution. Ganske vist er den danske model en aftalemodel, men et element i modellen har samtidig været, at parterne på arbejdsmarkedet er blevet inddraget i beslutningsprocessen vedrørende den lovgivning, der direkte berører arbejdsmarkedet.

Denne politik har været grundlagt på det rationale, at regeringen ved inddragelse af parterne har fået løsninger, som de direkte berørte parter er medansvarlige for, og som derfor også effektivt har kunnet implementeres og administreres. Samtidig har lovgivning baseret på indflydelse til organisationer, der har den direkte forbindelse til de berørte områder, en større mulighed for at tage højde for de virkelige problemer. Det har dermed været organisationerne, der selv har skullet skabe de politiske kompromiser mellem deres ofte divergerende interesser. Dermed er der blevet tale om resultater, der måske var ringere end dem, de kunne opnå alene med en politisk alliancepartner. Til gengæld har resultaterne været holdbare og uafhængige af evt. skiftende politiske konjunkturer

De særlige politiske partsrelationer i den danske model blev udviklet i den lange periode fra begyndelsen af 1930'erne til begyndelsen af 1980'erne, hvor der med ganske få afbrydelser var tale om socialdemokratisk ledede regeringer – ofte med Det radikale Venstre som regeringspartner eller støtteparti. Med den konservativt ledede regering fra 1982 var der i første omgang lagt op til en konfrontation med fagbevægelsen, fordi regeringens hovedmål var at omlægge den økonomiske politik fra højinfla tion til lavinfla tion. Regeringen startede derfor med at afskaffe den automatiske regulering af lønningerne i forhold til prisudviklingen. Konfrontationen kulminerede med det politiske indgreb i de sammenbrudte overenskomstforhandlinger i 1985, men fra det punkt ændredes billedet, og der blev for resten af perioden frem til og med 1992 tale om en høj grad af samarbejde mellem Schlüter-regeringen og arbejdsmarkedets parter. Kulminationen var *fælleseerklæringen*, der blev indgået mellem organisationerne og regeringen i slutningen af 1987. Heri bandt arbejdsmarkedets parter sig til princippet om, at lønstigningerne skulle ligge i underkanten af stigningerne i de lande, Danmark først og fremmest konkurrerer med. Til gengæld gav regeringen sin opbakning bag de arbejdsmarkedspensionsordninger, der blev indført i den offentlige sektor i 1989 og i den private sektor i 1991.

Fra februar 1993 har Socialdemokratiet igen haft regeringsmagten i alliance med et eller flere midterpartier. Paradoksalt nok betød regeringsskiftet en faldende politisk indflydelse til hovedorganisationerne, som ikke blev inddraget i beslutningsprocesserne i samme omfang som tidligere. Fx gennemførte regeringen omfattende reformer af arbejdsmarkedspolitikken, herunder en ændring af dagpengereglerne uden om parterne på arbejdsmarkedet.

Det skal dog tilføjes, at den nye arbejdsmarkedsreform gav øget kompetence og dermed en forøget partsindflydelse, ikke mindst i de regionale arbejdsmarkedsråd, der på amtsplan lægger linierne for den aktive arbejdsmarkedspolitik. Selv om denne partsindflydelse siden er underlagt en tættere central styring, har den alligevel bidraget med et nyt regionalt-lokalt element til den danske model.

Men det generelle billede fra starten af 1990'erne og frem var, at LO og DA som hovedorganisationer på det nationale niveau afgørende havde mistet betydning. På overenskomstsiden var det med decentraliseringen til sektor/brancheniveau organisationer og forhandlingssammenslutninger på dette niveau, med Dansk Industri og CO-industri i spidsen, der suverænt overtog styringen.

I afslutningen af de sammenbrudte overenskomstforhandlinger i 1998 fik hovedorganisationerne pludselig igen en fremtrædende rolle, da de skulle rydde op efter deres medlemsorganisationer og forsøge at skabe et nyt forlig. Forsøget mislykkedes, men processen gav en stærkt forbedret kontakt mellem hovedorganisationerne – ikke mindst mellem LO's formand Hans Jensen og DA's adm. direktør Jørn Neergaard Larsen. Det var bl.a. på den baggrund, at det blev muligt for hovedorganisationerne allerede i sensommeren 1998 at forsøge på at skabe en politisk renæssance.

Her blev der i august på regeringens foranledning skabt et nyt TrepartsForum, der med det allerede eksisterende statistikudvalg skulle medvirke såvel i forbindelse med kommende overenskomstforhandlinger som i den politiske proces. Den første store opgave var en videreførelse af arbejdsmarkedsreformen. Den såkaldte arbejdsmarkedsreform 3 skulle bl.a. effektivisere aktiveringen af de arbejdsløse for at hindre de flaskehalse, der truede med den stærkt faldende arbejdsløshed.

Til stor overraskelse lykkedes det her for hovedorganisationerne at blive enige om indholdet i en sådan reform, herunder om en beskæring af dagpengeperioden fra 5 til 4 år. Også for regeringen var det en overraskelse. Den havde regnet med at bruge opstramningen af dagpengeperioden som et middel i forbindelse med de politiske forhandlinger med oppositionen på Christiansborg. Nu blev en fuldt færdig reform leveret direkte af parterne, og da den havde opbakning blandt et stort flertal i Folketinget blev den uændret omsat til lovgivning.

Det var et smukt eksempel på anvendelsen af konsensusprincippet i den danske model. Det viste derfor også, at det netop er, når de to store hovedorganisationer, DA og LO, kan blive enige om et fælles oplæg, at de kan sikre sig en betydende indflydelse. Desværre for LO skete der hurtigt det, at den næststørste medlemsorganisation SiD allerede i efteråret 1998 måtte undsige aftalen på grund af stor intern modstand mod indskrænkningen af dagpengeperioden. Dermed syntes det alligevel begrænset, hvor langt LO kunne gå i fremtiden, når lignende chancer bød sig.

Senere samme efterår gennemførte regeringen sammen med Venstre i finanslovsforhandlingerne en reform af efterlønsordningen – uden at inddrage parterne. Derfor var det en almindelig opfattelse, at arbejdsmarkedsreform 3 kunne vise sig at være en enlig svale.

Med den nye klimaaf tale har DA og LO givet sig selv en ny mulighed for at genskabe deres politiske indflydelse. Det første store spørgsmål, hvor parternes vilje til indflydelse sættes på en prøve er forhandlingerne om en Voksen- og Efteruddannelsesreform (VEU). Frygten hos organisationerne har her været, at regeringen ville udsætte en mere omfattende reform og nøjes med i forbindelse med finanslovsforhandlingerne at pålægge parterne, dvs. medarbejdere og virksomheder, en større del af omkostningerne. Hvis en sådan udvikling skal undgås, kræver det, at organisationerne selv kan skabe enighed om indholdet i en reform. Men formentlig også, at de er i stand til at løse deres interne problemer omkring den fremtidige finansiering. Det viste sig i slutningen af september, at parterne var i stand til at nå til enighed om en række principper for indholdet i en kommende re-

form. Ikke alene LO og DA, men også de øvrige betydende sammenslutninger på arbejdsmarkedet - i alt 9 hovedorganisationer – kunne tilslutte sig et fælles papir. Det er ud over LO og DA, FTF, AC, FA, SALA, LH, KL og ARF.

Derimod kunne organisationerne i første omgang ikke blive enige om tilsvarende principper for finansieringen. Det var netop dette mere politisk følsomme område, LO og DA kunne håndtere i sagen om arbejdsmarkedsreform 3. Uden en tilsvarende håndtering af finansieringssiden i VEU-reformen må det forventes, at regeringen og de politiske partier konkluderer, at parterne ikke kan levere varen. Dette spørgsmål er således fortsat en afgørende prøve for LO's og DA's bestræbelser på at genetablere deres politiske indflydelse.

De muligheder, der er skabt med den nye klimaaf tale, kan ses som en realisering af den strategiske hovedlinie, LO's formand Hans Jensen allerede markerede offentligt med en kronik i Berlingske Tidende i august 1997. Om de nye muligheder så bliver udnyttet af hovedorganisationerne - herunder om de får lov til at udnytte mulighederne - er straks en helt anden sag. LO's idé er, at det skal være en fornyelse af fælleserklæringen af 1987, dvs. med en tilslutning til løntilbageholdenhed efter konkurrenceevne-princippet mod til gengæld at få en fælles opbakning omkring større politiske reformer. Mere generelt gælder det også sikring af velfærdssamfundet, jf. LO's samtidige udspil *Velfærd forpligter*. Dette nye program skal give LO's daglige ledelse et mandat til at forfølge den nye mere aktivistiske politiske linie. Derfor var det så afgørende, at LO-kongressen i november gjorde *Velfærd forpligter* til et bindende politisk papir og ikke til et mere uforpligtende debatoplæg. Det lykkedes med nød og næppe for LO's daglige ledelse at nå dette mål og dermed af kongressen få et styrket mandat til at gå trepartsvejen. Det vil dog blive en fortsat diskussion i forretningsudvalget fra sag til sag, og der er derfor stadig interne barrierer i form af modstand fra nogle af de store forbund med SiD i spidsen.

Også eksternt i relationerne til arbejdsgiverne kan der vise sig at være barrierer, som det kan blive vanskeligt at gennembryde. DA og specielt nogle af medlemsorganisationerne, herunder DI, har været imod denne form for meget tæt kobling til det politiske system. Der har været en vis aversion mod at blive indblandet for meget i det politiske spil. Man kan på ingen måde tale om, at arbejdsgiverne i Danmark ville forlade det omfattende system med partsrepræsentation i råd og nævn, som de svenske arbejdsgivere gjorde det i starten af 1990'erne. Men de danske arbejdsgivere har også været præget af en liberalistisk tendens og dermed været imod et forpligtende korporatistisk samarbejde med det politiske system. Typisk har man vendt sig mod at deltage i *trepartsforhandlinger* og har højst villet være med til mere uforpligtende *trepartsdrøftelser*.

Måske er arbejdsgiverne nu parate til at give alliancen med LO om en mere forpligtende politisk indflydelse en ny chance, fordi de har oplevet det på den måde, at regeringens uafhængighed af parterne i 1990'erne har gjort det for let at gennemføre lovgivning, der belaster virksomhedernes omkostninger. Der er mere kontrol over udviklingen, når parterne inddrages i den politiske proces efter principperne i den danske model.

jd/jsm